

JEANNE DEMESSIEUX: Organiste op hoge hakken

(Van onze muzikredacteur)

ZIJN vrouwen in het algemeen minder muzikaal dan mannen? Afgaande op de deelneming van de vrouw aan het actieve openbare muziekleven zou men dat bijna geloven. Immers, in de grote symphonie-orkesten treft men bij uitzondering vrouwelijke musici achter de lessenaars aan, vrouwelijke dirigenten van enige betekenis zijn er practisch niet en ook bij de solistisch optredende musici overheerst het mannelijk element, ongeacht bijvoorbeeld het betrekkelijk grote aantal vrouwelijke vocalisten.

Met de distributie van de muzikale talenten over de geslachten heeft dit toch echter weinig te maken. Eerder moet de oorzaak gezocht worden in het feit dat we nu eenmaal in een „mannenmaatschappij“ leven, nóg leven is misschien juist, want op alle terreinen van het openbare leven wordt de vrouw meer en meer ingeschakeld. Dat geldt ook voor het muziekleven. Niet-tegenstaande dat, behoren vrouwelijke organisten tot de zeer zeldzame verschijningen in de muziekwereld en onder hen is de jonge Franse organiste Jeanne Demessieux een der meest op de voorgrond tredenden.

Eerste prijs

VELE malen heeft men in ons land reeds van haar zeldzame gaven kunnen genieten, en in de afgelopen week concerteerde zij wederom in enkele plaatsen van Nederland.

Ondanks haar jeugd wordt zij tot de knapste organisten van deze tijd gerekend. Op haar twintigste jaar zelde grote Marcel Dupré, bij wie zij toen studeerde, reeds van haar: „Zij is mijn gelijke wat spel, compositie en improvisatie betreft“. Maar reeds lang voordien had zij door haar opzienbarende muzikale prestaties de aandacht getrokken.

Op haar zevende jaar werd op het conservatorium te Montpellier een begin gemaakt met haar muzikale opleiding. Binnen vier jaar slaagde zij er in het eindexamen te behalen met twee eerste prijzen, één voor piano en één voor solfège. Zij bekroonde deze studie met een virtuoze uitvoering van het pianoconcert van Widor, een prestatie waarover de toehoorders buiten zichzelf van enthousiasme waren.

Een jaar daarna wordt zij benoemd tot organiste van de „Eglise du Saint-Esprit“ te Parijs. Tegelijk wordt zij ingeschreven aan het Conservatorium te Parijs, waar zij na twee jaar de eerste prijs voor harmonieeler behaalt. Weer een jaar later geeft men haar de eerste prijs voor fuga en contrapunt, en in 1940 behaalt zij als leerlinge in de orgelklas van Marcel Dupré de eerste prijs voor orgelspel met een tweede prijs voor compositie.

Vrouwen minder muzikaal dan mannen?

HET zou op dat tijdstip, Jeanne was toen 17 jaar, voor haar betrekkelijk eenvoudig geweest zijn om met het geven van openbare concerten triomphale successen te boeken, maar dit tengere donkerblonde meisje met de grote dromerige ogen stelde hogere eisen aan zichzelf. Nog vijf jaar studeert zij bij Dupré, en eerst dan acht zij de tijd voor een openbaar optreden gekomen. Het vindt plaats in de Salle Pleyel in 1946, waar zij een concert geeft dat zij afsluit met een indrukwekkende improvisatie over niet minder dan zeven thema's. Van dat moment af begint de lange reeks van openbare concerten die haar van Frankrijk naar België, Engeland, Ierland, Zwitserland, Oostenrijk en zelfs naar Afrika zal voeren. Op geen van haar reizen neemt zij bladmuziek mee, want dank zij haar fantastisch muzikaal geheugen speelt zij vrijwel de gehele orgelliteratuur uit het hoofd. Engeland heeft haar uitzonderlijke gaven onder meer erkend door haar als eerste vrouwelijke organiste toe te staan het orgel in de Westminster te Londen te bespelen.

Ook componiste

BEHALVE een groot organiste, is zij een zeer begaafd componiste die reeds tal van opmerkelijke orgelwerken op haar naam heeft staan. Ondanks alle roem en bewondering die zij oogstte bleef zij een sympathieke, bescheiden jonge vrouw, gewapend met een grote dosis humor en een strenge zelfcritiek, maar ook met een tikje echt vrouwelijke eigenzinnigheid. Want niemand begrijpt waarom ze tijdens het spelen altijd pumps met heel dunne hoge hakken draagt. Zelfs als ze laaggehakte wandelschoenen aan heeft trekt ze voor repetitie of concert haar pumps aan, waarmee ze met feilloze zekerheid het voetklavier bespeelt, tot grote verbazing van een ieder die dit al ziende gehoord heeft. Tot op heden is ze nog nooit tijdens een concert met haar hakken van de smalle toetsen afgegleden. Waarom ze het zichzelf zo moeilijk maakt, heeft een grijze organist haar al eens vaderlijk gevraagd.

Maar Jeanne antwoordde dat ze het helemaal niet moeilijk vond en dat ze niet anders zou willen spelen.

In elk geval presteert zij met haar hoge hakken iets dat geen mannelijke collega haar nadoet en we vermoeden zo dat ze er daarom nooit van af zal stappen.

Jeanne Demessieux

De Parijse organiste Jeanne Demessieux heeft zich door optreden voor radio en gramfoon tot in het buitenland naam verworven. Haar optreden in Nederland vorig jaar was men blijkbaar niet vergeten, want de Grote Kerk was goed bezet, nu zij in haar tien-daagse tocht langs de grote orgels van N. en Z. Holland ook Den Haag weer bezocht.

Hoogtepunten van het programma waren het eerste deel van Bachs Fantasie in G, waarin zij de harp-tonen in aetherisch pianissimo als uit de hemel liet nederdalen, het prachtige eerste orgelconcert van Haendel en de indrukwekkende improvisatie op een ritmisch en melodisch ingewikkeld thema van de Rotterdamse organist Koos Brons. Dat het orgel van de Grote Kerk niet op alle registers even klankschoon is, bleef ook onder de vaardige handen van deze meesterorganiste niet verborgen. Ook waren er enkele composities, zoals de Grote Fantasie van Liszt en het Adagio van Berveiller, waarin de componist de luisterspanning na de themavondst in de uitvoering niet op hetzelfde niveau heeft weten te houden. De verrijnde cantilene en de helder gefrasseerde klankexpansies zijn de twee polen, waarheen onze gedachten in dankbare herinnering getrokken worden, wanneer wij aan de momenten van verstandelijke bewondering voor het grote vakmanschap van deze kunstaresse niet voldoende hebben.

W. SCHMIDT

H. Saagblad

Jeanne Demessieux

De gevierde Parijse organiste Jeanne Demessieux heeft op haar talrijke tournees met een zeer groot aantal orgels in de grote Europese steden kennis gemaakt. Zelfs als men de keuze daaruit beperkt tot het aantal dat de organiste op deze trip door Nederland bespeelt, zal de kennismaking met het orgel van de Haagse Grote Kerk voor haar niet de meest verrukkende zijn. Op het recital van Jeanne Demessieux was gisteravond althans te merken, dat zij met de registratie nogal wat verlaagbare moeilijkheden had. Het meest leed hieronder Bach, overigens toch reeds de zwakste, julster gezegd de enige teleurstellende, prestatie van dit orgelconcert. De strenge stijl van Bach ligt de organiste niet bijster. Zij voelt zich meer thuis in het genre van Händel of muziek, waar de romantiek haar invloed doet gelden. Dezelfde ontdekking deed men aan het slot van dit concert, toen Jeanne Demessieux improviseerde op een thema van de Rotterdamse organist Koos Brons. Ook daar bijna geen spoor van een Bach-mentaliteit, eerder een opvatting welke de geest van César Franck of haar grote leermeester Dupré ademt. Maar deze opvatting wordt dan ook subliem gebracht. Feilloos van techniek en in een noble voordracht.

Van de moderne meesters bracht de organiste een „Adagio“ van Berveiller en als eigen compositie „Dogme“ een fragment van haar grote orgelwerk „Sept Méditations sur le Saint Esprit“. Berveiller spreekt een gemakkelijker te bevatten taal; Jeanne Demessieux eigen werk getuigt van een onconventioneel, diep-religieus kunstenaarschap. En van een groot meesterschap in de mogelijkheden van het schone instrument.

G. v. L.

Reb Binnenhof 4/3

Jeanne Demessieux uitnemend organiste

Het zeer afwisselend programma, dat de Franse organiste Jeanne Demessieux, die momenteel een tournee door ons land maakt, in de Grote Kerk te 's-Gravenhage voor een talrijk publiek ten gehore bracht, bevatte velerlei compositievormen als Toccata, Fantasie, Concerto, Etude enz., terwijl de belangrijkste, namelijk de Fuga, ontbrak. Een tweede merkwaardigheid, welke althans mij frappeerde, was het ontbreken van enig werk van César Franck. Is met deze opmerkingen op zichzelf niets afkeurends bedoeld, toch geven zij aanleiding om even nader in te gaan op de programmasamenstelling, die ik niet onverdeeld gunstig vond. Na werken van Bach, Händel en Schumann speelde de organiste namelijk een „Grande Fantaisie“ van Liszt, een braniëchtig nummer, muzikaal zeer onbeduidend, dan een langdradig Adagio van Berveiller, dat harmonisch interessant poogt te zijn en tenslotte een van talent getuigende zij het wat onevenwichtige compositie van de organiste zelf. Neen, climax zat er niet in dit concert.

Mej Demessieux is overigens een uitnemend organiste; technisch is zij perfect uitgerust en haar registratie is prachtig. Men kan daar niet anders dan de hoogste bewondering voor hebben. Tot besluit gaf zij een improvisatie op een gegeven thema; buitengewoon knap en handig zonder meer.

J. V.

ORGELCONCERT

JEANNE DEMESSIEUX

Naar aanleiding van een concert te Delft, in het begin van dit seizoen, had ik reeds het genoegen deze jonge Franse organiste te mogen recenseren; na het concert van gisteravond op het enigszins stugge instrument van de St. Jacobskerk, is mijn waardering nog gestegen. Haar grote virtuositeit kan spelenderwijs de moeilijkste stukken aan, waarbij haar smaakvolle muzikaliteit borg staat voor een stijlzuivere uitvoering, in enkele romantische werken van Schumann en Liszt zou deze stijlzuiverheid zelfs best wat meer ingetogen kunnen zijn, om de stukken beter tot hun recht te doen komen. Doch ongevenaard mooi waren een Toccata en Fantasie van Bach en een concert van Handel. De belangstelling voor dit orgelwonder was nu reeds zo groot, dat de kerk geheel bezet was, waarvan haar improvisaties zeker mede de oorzaak zijn.

Han Bos.

17. C. 20

Haagse Persb.